

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Muuttuva perheenmuodostus – syyt, seuraukset ja mahdolliset tulevaisuudet (FLUX)

Jalovaara, Marika; Lilja, Erika; Nisén, Jessica; Myrskylä, Mikko ; Gissler, Mika; Helske, Satu ; Lammi-Taskula, Johanna; Mannerström, Rasmus ; Moisio, Pasi Moisio; Salmela-Aro, Katariina ; Tikanmäki, Heikki ; Österbacka, Eva

Published: 01/01/2022

Document Version
Final published version

Document License
Publisher rights policy

[Link to publication](#)

Please cite the original version:

Jalovaara, M., Lilja, E., Nisén, J., Myrskylä, M., Gissler, M., Helske, S., Lammi-Taskula, J., Mannerström, R., Moisio, P. M., Salmela-Aro, K., Tikanmäki, H., & Österbacka, E. (2022). Muuttuva perheenmuodostus – syyt, seuraukset ja mahdolliset tulevaisuudet (FLUX): Tilannekuvaraportti 2021. Suomen akatemia. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202301051516>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

strateginen **TUTKIMUS**

**Muuttuva
perheenmuodostus –
syyt, seuraukset ja
mahdolliset
tulevaisuudet (FLUX)**

Tilannekuvaraportti 2021

SUOMEN AKATEMIA

Muuttuva perheenmuodostus – Syyt, seuraukset ja mahdolliset tulevaisuudet (FLUX). Tilannekuvaraportti 2021

Marika Jalovaara, INVEST lippulaiva ja Turun yliopisto (FLUX-konsortion johtaja)

Erika Lilja, INVEST lippulaiva ja Turun yliopisto

Jessica Nisén, INVEST lippulaiva ja Turun yliopisto

Mikko Myrskylä, Max Planck Institute for Demographic Research ja Helsingin yliopisto

Mika Gissler, Turun yliopisto ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Satu Helske, Turun yliopisto

Johanna Lammi-Taskula, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Rasmus Mannerström, Helsingin yliopisto

Pasi Moisio, Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos ja INVEST lippulaiva

Katariina Salmela-Aro, Helsingin yliopisto

Heikki Tikanmäki, Eläketurvakeskus

Eva Österbacka, Åbo Akademi

fluxconsortium.fi

1. Tiivistelmä

Muuttuva perheenmuodostus – syyt, seuraukset ja mahdolliset tulevaisuudet, FLUX, on konsortiohanke, jota rahoittaa strategisen tutkimuksen neuvosto, STN. FLUX etsii tutkimukseen perustuvia ratkaisuja, joilla voidaan vaikuttaa ja sopeutua syntyvyyden muutoksiin sekä näiden muutosten aiheuttamaan väestön ikääntymisen kiihtymiseen. Tavoitteena on suomalaisen yhteiskunnan sosiaalisen ja taloudellisen kestävyuden parantaminen.

FLUX tutkii syntyvyyden ja perheenmuodostuksen dynamiikkaa ja muutoksia ja tuottaa vastauksia (1) muutosten syistä, (2) niiden seurauksista, (3) siitä, miten syntyvyys ja perhedynamiikka ovat yhteydessä sosiaaliseen ja sukupuolten väliseen eriarvoisuuteen ja haasteisiin psykososiaalisessa ja taloudellisessa hyvinvoinnissa ja (4) siitä, miten valtakunnallista ja paikallista sosiaali- ja perhepolitiikkaa voidaan kehittää uusiin yhteiskunnallisiin haasteisiin vastaamiseksi. Monitieteisessä FLUX-konsortiossa työskentelee johtavia tutkijoita väestötieteestä ja muilta aloilta, jotka ovat tärkeitä syntyvyyden muutosten syiden ja seurausten ymmärtämiseksi.

Sidosryhmävuorovaikutuksen keinoin FLUX vahvistaa tutkittuun tietoon perustuvaa sosiaali- ja perhepolitiikan päätöksentekoa sen eri vaiheissa ja julkishallinnon eri tasoilla. Järjestötoimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö laajentaa FLUXin mahdollisuuksia vaikuttaa asiantuntijatyöhön ja väestöön käytännön tasolla ja FLUXin monikanavainen, laajalle yleisölle suunnattu selkokielen viestintä tekee tuotetusta tiedosta saavutettavaa kaikille.

2. Yhteiskunnallinen haaste

Tieteellisesti erinomainen, monitieteinen FLUX-konsortio etsii tutkimukseen perustuvia ratkaisuja, joilla voidaan vaikuttaa ja sopeutua syntyvyyden muutoksiin sekä näiden muutosten aiheuttamaan väestön ikääntymisen kiihtymiseen. Tavoitteena on suomalaisen yhteiskunnan sosiaalisen ja taloudellisen kestävyuden parantaminen.

2.1. Lähtökohtana olevat haasteet

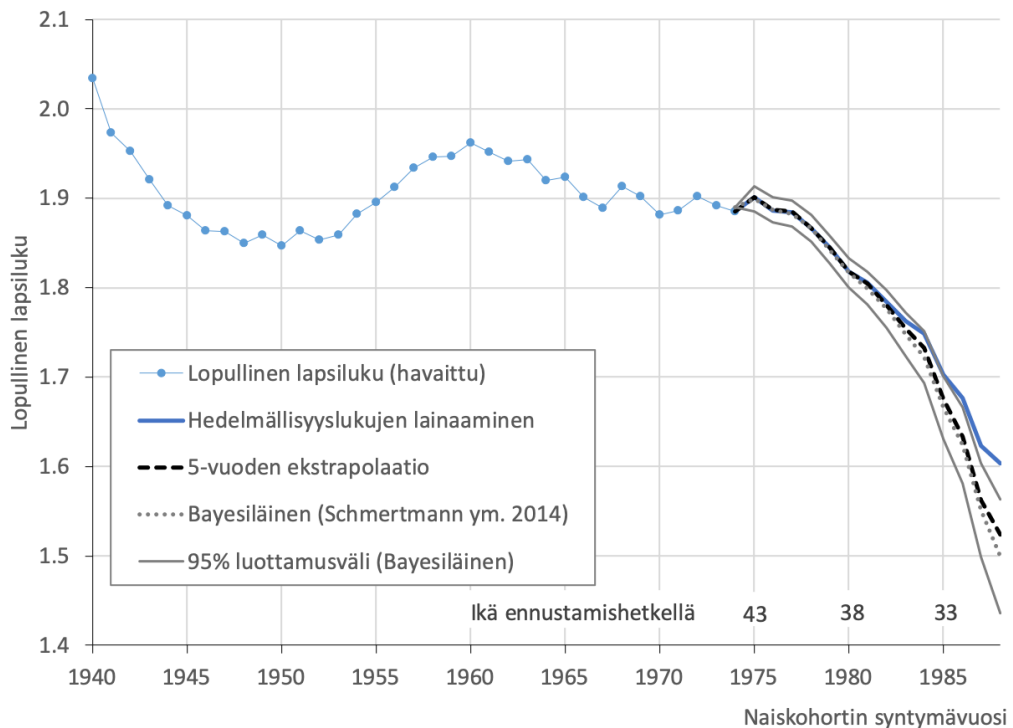
FLUX-hankkeen lähtökohtana olevat haasteet ovat

- syntyvyyden ja perheenmuodostuksen dynamiikka ja muutokset, etenkin syntyvyyden viimeaikainen lasku
- näiden yhteys sosiaaliseen ja sukupuolten väliseen eriarvoisuuteen sekä psykososiaaliseen ja taloudelliseen hyvinvointiin sekä
- jo ennestään nopean väestön ikääntymisen kiihtyminen.

Näillä haasteilla ja muutoksilla on kauaskantoisia vaikutuksia suomalaisen yhteiskunnan sosiaaliseen ja taloudelliseen kestävyteen. Kutsumme näitä haasteita **FLUX avainhaasteiksi**.

Vuonna 2019 syntyvyys vajosi Suomessa alemmas kuin koskaan: kokonaishedelmällisyysluku (TFR) oli 1,35 lasta, eli kyseisen vuoden syntyvyyslukujen vallitessa naisille syntyisi heidän elinaikanaan keskimäärin 1,35 lasta. Pudotus vuodesta 2010, jolloin luku oli 1,87, oli huomattava (28 %) ja odottamaton. Vuonna 2020 syntyvyyden vajoaminen taittui, mutta syntyvyys kasvoi vain hienoisesti (TFR=1,37). Uutta 2010-luvun laskussa oli myös, että syntyvyys laski huomattavasti myös 30–34-vuotiailla ja 35–39-vuotiailla naisilla. Tämä ilmentää sitä, ettei kyse ollut pelkästään syntymien lykkääntymisestä vanhemmalle iälle. 2010-luvun syntyvyyden pudotus tulee johtamaan naiskohorttien eli syntymävuosiluokkien lopullisten lapsilukujen voimakkaaseen pienenemiseen alle nykyisen tason (Hellstrand ym. 2021a) (Kuva 1).

Kuva 1. Havaittu lopullinen lapsiluku 1940–74 syntyneillä naisilla ja ennustettu lopullinen lapsiluku 1975–88 syntyneillä naisilla, Suomi. (Lähde: Hellstrand ym. 2021a)

Elinikäinen lapsettomuus, eli kokonaan lapsettomaksi jääminen, on ollut Suomessa jo pitkään poikkeuksellisen yleistä ja näyttää yhä yleistyvän (Jalovaara ym. 2019; 2021). Lapsettomuudella on vahva yhteys puolisoittomuuteen ja avo- ja avioliittojen purkautumiseen (Jalovaara & Fasang 2017; Rahn & Jalovaara 2021). Syntyvyyden ja perheenmuodostuksen dynamiikalla on vahvoja yhteyksiä sosiaaliseen ja sukupuolten väliseen eriarvoisuuteen (Jalovaara ym. 2019) sekä hyvinvoinnin ja terveyden puutteisiin (Mencarini ym. 2018). Nämä yhteydet ovat usein kahdensuuntaisia, ja ne myötävaikuttavat huono-osaisuuden

kasautumiseen yksilöiden elämänkuluissa ja sukupolvien yli (Jalovaara & Fasang 2020). Syntyvyyden lasku kiihdyttää väestön ikääntymistä ja se alkaa myös pienentää työikäisen väestön määrää. Näillä on kauaskantoisia sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia niin kansallisella kuin alueellisilla tasoilla.

2.2. Miten hankkeessa tehtävä tutkimus pyrkii edistämään haasteen ratkaisemista

FLUX tutkii syntyvyyden ja perheenmuodostuksen dynamiikkaa ja muutoksia ja tuottaa vastauksia (1) muutosten syistä, (2) niiden seurauksista, (3) siitä, miten syntyvyys ja perhedynamiikka ovat yhteydessä sosiaaliseen ja sukupuolten väliseen eriarvoisuuteen ja haasteisiin psykososiaalisessa ja taloudellisessa hyvinvoinnissa ja (4) siitä, miten valtakunnallista ja paikallista sosiaali- ja perhepolitiikkaa voidaan kehittää uusiin yhteiskunnallisiin haasteisiin vastaamiseksi.

FLUX tuottaa uutta tieteellistä tietoa etenkin syntyvyyden muutosten syistä ja seurauksista sekä politiikkavaihtoehtoista ja vahvistaa tutkittuun tietoon perustuvaa päätöksentekoa käymällä vuoropuhelua päätöksentekoprosessiin osallistuvien tahojen kanssa prosessin eri vaiheissa valtakunnallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla.

2.3. Vaikuttavuustavoitteet

Väestörakenteen muutokset – syyt, seuraukset ja ratkaisut (DEMOGRAPHY) - tutkimusohjelman tavoitteiden mukaisesti FLUX-konsortio etsii yhteiskuntaan vaikuttavia ratkaisuja väestön ikärakenteen muutoksiin sopeutumiseksi ja yhteiskunnallisen toiminta- ja uudistumiskyvyn säilyttämiseksi kolmen vaikuttavuustavoitteen kautta:

1) FLUX tuottaa uutta tieteellistä tietoa syntyvyyden ja perhedynamiikan muutoksista ja väestön ikääntymisestä ja parantaa laajentuneen tietopohjan kautta suomalaisen yhteiskunnan edellytyksiä vaikuttaa ja sopeutua näihin muutoksiin.

2) FLUX lisää tutkimuksen, päätöksenteon sekä nuorten ja lasten parissa käytännön työtä tekevien asiantuntijoiden välistä vuoropuhelua ja vahvistaa tutkittuun tietoon perustuvaa sosiaali- ja perhepolitiikan päätöksentekoa sen eri vaiheissa ja julkishallinnon eri tasoilla. Osallistumalla tutkittuun tietoon perustuvan koulutuksen ja jatkuvan oppimisen sisältöjen kehittämiseen, FLUX lisää kestävästi hyvinvointiyhteiskunnan toiminta- ja uudistumiskykyyn liittyvää osaamista myös laajemmin.

3) FLUX edistää tutkitun, yleistajuisen tiedon saavutettavuutta ja sosiaaliseen ja taloudelliseen kestävyteen liittyvän ymmärryksen edellytyksiä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Tuottamalla uutta tutkittua tietoa, osaamista ja ymmärryksen edellytyksiä sekä vahvistamalla eri toimijoiden välistä vuoropuhelua ja

tutkittuun tietoon perustuvaa päätöksentekoa FLUX edistää pidemmällä aikavälillä yhteiskunnan hyvinvointia ja parantaa yhteiskunnan sosiaalista ja taloudellista kestävyyttä.

FLUX seuraa vaikuttavuustavoitteiden saavuttamiseksi toteutettuja vuorovaikutustoimia koko hankkeen elinkaaren ajan itsearvioinnin, vaikuttavuuskertomusten ja määrällisten seurantatietojen, sidosryhmäkyselyjen ja -keskustelujen sekä avoimen palautekanavan avulla – ymmärtäen samalla vaikuttavuuden seurantaan ja arviointiin sekä todentamiseen liittyvät haasteet.

3. Tutkimuksen state-of-the-art

Pohjoismaissa syntyvyys pysyi vuosikymmenien ajan eurooppalaisittain korkealla tasolla. Monessa eteläisen ja itäisen Euroopan maassa syntyvyys laski jo 1970-luvun alussa selvästi väestön uusiutumistason (noin 2,1 lasta naista kohden) alapuolelle ja on myös pysynyt alhaalla. Pohjoismaiden korkeana pysynyttä syntyvyyttä on selitetty sillä, että niiden hyvinvointivaltiot tukevat perheitä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa. Erytisen tärkeänä on pidetty tukea työn ja perheen yhteensovittamiselle (Balbo ym. 2013). Pohjoismaissa onkin yhdistynyt naisten korkea työhönohallistumisaste ja verraten korkea syntyvyys. Väestötieteellisissä ja sosiologisissa teorioissa on ennakoitu, että syntyvyys pysyisi korkealla tai jopa nousisi pitkälle kehittyneissä yhteiskunnissa, joissa sukupuolten välistä tasa-arvoa tuetaan (McDonald 2000; Esping-Andersen & Billari 2015). Viimeaikainen syntyvyyden lasku Pohjoismaissa haastaakin tieteellisen ymmärryksen siitä, mitkä tekijät vaikuttavat syntyvyyteen kehittyneissä yhteiskunnissa ja luovat merkittäviä yhteiskuntapoliittisia haasteita maissa, joissa väestön ikääntyminen on jo entuudestaan nopeaa.

FLUX-hankkeen tutkimus keskittyy neljään ydinkysymykseen (K1–4).

K1. Mitkä ovat syntyvyyden ja perhedynamiikan muutosten taustalla olevat keskeiset syyt? Suomen ja muiden Pohjoismaiden viimeaikaisen syntyvyyden laskun ja eronneisuuden kasvun taustalla olevia syitä tunnetaan huonosti. Keskeisissä syntyvyyttä ja perheenmuodostusta koskevissa teorioissa painotetaan sitä, että sukupuolten välinen tasa-arvo ja yhteiskunnallinen vakaus esiintyvät usein yhdessä maissa, joissa myös syntyvyys on verrattain korkealla, mutta näyttää siltä, etteivät nämä teoriat kykene selittämään viimeaikaisia Pohjoismaissa tapahtuneita syntyvyyden ja perhedynamiikan muutoksia. Taloudellinen epävarmuus saattaa osaltaan myötävaikuttaa syntyvyyden pienenemiseen näissä maissa, mutta tätä väitettä tukeva tutkimusnäyttö on riittämätöntä (Comolli ym. 2021; Vignoli ym. 2020). Muutosten ymmärtämiseen tarvitaan poikkeittieteellistä tutkimusta ja uusia kysymyksenasetteluita. Hypoteesimme vaihtoehtoisista selityksistä koskevat mm. muuttuvia elämäntavoitteita, identiteetin muodostusta, elämänkulkujen eriytymistä, koettuja (pikemmin kuin objektiivisesti havaittavissa olevia) esteitä perheen perustamiselle sekä sukupuolieroja palkattoman hoivatyön jakautumisessa.

K2. Miten edellä mainitut syntyvyyden ja perhedynamiikan muutokset vaikuttavat yksilöihin ja yhteiskuntaan? On epätodennäköistä, että vuosittaiset syntyvyysluvut kasvaisivat nopeasti ja huomattavasti lähitulevaisuudessa (Nisén ym. 2020), joten syntymäkohorttien lopulliset lapsiluvut pienenevät (Hellstrand ym. 2021a). Matala syntyvyyden taso, lastensaannin siirtyminen myöhemmälle iälle ja parisuhteiden purkautuminen ovat välittömässä yhteydessä sukupolvien välisiin suhteisiin ja yhteiskunnalliseen kestävyteen. Nämä monisyiset yhteydet ilmenevät sekä mikro- että makrotasolla esimerkiksi aikuisten ja lasten terveydessä ja työllisyydessä. Vaikutuksia yksilöiden ja yhteiskuntien hyvinvointiin voidaan ymmärtää vain ottamalla huomioon elämänkulkujen dynaamisuus, sukupolvien väliset suhteet sekä politiikkatoimien muovaama yhteiskunnallinen ympäristö.

K3. Miten nämä muutokset ovat yhteydessä sosiaaliseen ja sukupuolten väliseen eriarvoisuuteen ja puutteisiin psykososiaalisessa ja taloudellisessa hyvinvoinnissa? Eriarvoisuus ja hyvinvointi ovat hankkeen tutkimuksen poikkileikkaavia teemoja. Samaan aikaan syntyvyyden laskun kanssa elinikäinen lapsettomuus, lastensaanti usean puolison kanssa ja liittojen purkautuminen ovat yleistyneet etenkin matalasti koulutetuilla (Jalovaara ym. 2021; Rahn & Jalovaara 2021; Hellstrand ym. 2021b). Sosioekonomiset erot perheenmuodostuksessa ovat muuttuneet samansuuntaisiksi suomalaisilla miehillä ja naisilla, mutta perheenmuodostuksen vaikutukset työmarkkina-asemaan ovat edelleen sukupuolittuneita (Jalovaara & Fasang 2020). Vain vähän tiedetään siitä, miten viimeaikaiset perhedemografiset muutokset ovat yhteydessä psykososiaalisiin tekijöihin kuten psykologiseen hyvinvointiin.

K4. Miten sosiaali- ja perhepolitiikalla voidaan vastata muuttuneen lastensaantimaiseman luomiin haasteisiin kansallisen ja paikallisen hallinnon tasoilla? Vaikka suomalaisten keskimääräinen ihannelapsiluku on laskenut hieman, jäävät toteutuneet lapsimäärät selvästi alle toivottujen (Rotkirch 2021). Yleinen hyvinvointi ja tyytyväisyys elämään tukevat lastensaantia (Mencarini ym. 2018), joten vanhempien ja lasten hyvinvointia tukevalla perhepolitiikalla on mahdollisuuksia myös nostaa syntyvyyttä. Jos epävarmuus saa ihmiset lykkäämään perheen perustamiseen liittyviä sitoumuksia, nuorten aikuisten elämän ennustavuutta lisäävät kansalliset ja paikalliset politiikkatoimet voivat tukea lastensaantia. Yhteiskuntapolitiikalla voidaan vaikuttaa myös lastensaannin seurauksiin muuttuneessa lastensaantimaisemassa, muun muassa tukemalla työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista sekä sukupuolten tasaisempaa työnjakoa palkattomassa hoivatyössä. Näkemyksemme on, että sosiaalisen ja taloudellisen kestävyden parantamiseksi tarvitaan sekä proaktiivisia toimia (mm. perheenmuodostuksen tukeminen), että reaktiivisia toimia, joilla yhteiskunta sopeutuu väestörakenteen muutokseen.

FLUX-hankkeen tutkimus toteutetaan seitsemässä tiiviisti toisiinsa kytkeytyvässä tutkimustyöpaketissa:

Työpaketti 1. Väestöllisten, sosiaalisten ja taloudellisten tekijöiden yhteys syntyvyyden ja perhedynamiikan muutokseen (PI Marika Jalovaara)

FLUX työpaketti 1 etsii syitä syntyvyyden laskulle ja lapsettomuuden yleisyydelle Suomessa. Tutkimme sitä, miten muuttuva syntyvyys ja perhedynamiikka ovat yhteydessä sosiaaliseen ja sukupuolten väliseen eriarvoisuuteen, työllisyyteen ja taloudelliseen epävarmuuteen sekä yhteiskunnallisiin kriiseihin. Hyödynnämme rekisteri- ja kyselyaineistoja ja teemme vertailevaa tutkimusta Suomen ja muiden Pohjoismaiden sekä Suomen ja muiden Euroopan maiden välillä. Suuri osa syntyvyyttä tarkastelevasta tutkimuksesta on keskittynyt vain naisiin jättäen miehet ja syntyvyyden yhteyden parisuhteisiin vähäiselle huomiolle. Me vertailemme naisia ja miehiä ja tarkastelemme sekä parisuhteiden muodostumisen ja purkautumisen että syntyvyyden trendejä ja näiden yhteyksiä. Teemme yhteistyökumppaniemme kanssa myös Pohjoismaita ja muita Euroopan maita vertailevaa tutkimusta.

Työpaketti 2. Psykososiaalisten tekijöiden yhteys syntyvyyteen ja perhedynamiikkaan (PI Katariina Salmela-Aro)

FLUX työpaketti 2 tutkii sitä, miten identiteetin muodostus, henkilökohtaiset tavoitteet, sosiaalisen median käyttö (ml. nettideittailu), arvot ja psykologinen hyvinvointi voivat vaikuttaa parisuhteiden muodostukseen, laatuun ja pysyvyyteen. Lisäksi tutkimme, miten hyvin lastensaantia koskevat suunnitelmat toteutuvat nuorilla aikuisilla. Testaamme pitkittäisaineistojen avulla hypoteesia, jonka mukaan vakaa identiteetti, hyvä mielenterveys, selvät elämäntavoitteet ja vähäinen sosiaalisen median aiheuttama ylikuormitus vaikuttavat positiivisesti perheenmuodostukseen. Lisäksi tutkimme paneelaineistojen avulla arvojen ja elämäntyylien muutosta Suomessa ja muissa Euroopan maissa sekä rekisteri- ja kyselyaineistojen avulla sosioekonomisten ja psykologisten tekijöiden vaikutuksia. Keräämme myös uutta haastatteluaineistoa kahdesta eri kohortista.

Työpaketti 3. Syntyvyyden muutosten vaikutukset äitien ja lasten terveyteen (PI Mika Gissler)

FLUX-työpaketti 3 tutkii, miten syntyvyyden lasku ja lastensaannin siirtyminen myöhemmälle iälle vaikuttavat äitien ja lasten terveyteen raskauden aikana ja sen jälkeen. Viivästynyt vanhemmuus on yhdistetty lapsettomuuden, raskauskomplikaatioiden ja lasten terveysongelmien riskiin. Aiemmat tutkimukset ovat tunnistanee erilaisia riski-ikä synnyttäjien ja lasten terveysongelmille, mutta nämä tulokset eivät välttämättä pidä paikkaansa 2000-luvun synnyttäjäväestössä. Vaikka miesten myöhentynyt biologisten lasten saanti-ikä on myös yhdistetty lisääntyneeseen hedelmättömyyteen ja heikentyneeseen lisääntymisterveyteen, ei tutkimusnäyttö vielä ole vahva. Keskitymme erityisesti hedelmöityshoitoja saaneisiin pariskuntiin ja naisiin. Käytämme rekisteriaineistoja, joissa on runsaasti tietoa sosioekonomisista tekijöistä

elinkaaren eri vaiheissa sekä lisääntymisterveydestä (esim. synnytykset, raskaudenkeskeytykset ja sukupuoliteitse leviävät taudit).

Työpaketti 4. Syntyvyyden muutokset ja yksilöiden ja väestöjen hyvinvointi (PI Mikko Myrskylä)

FLUX työpaketti 4 kattaa kolme pääteemaa. Ensimmäkin tutkitaan sitä, miten vanhemmuuden ajoitus – sekä kronologisena ikänä että elämänvaiheena – ennustaa lasten terveyttä ja hyvinvointia aikuisuudessa. Toiseksi tutkitaan sitä, miten lapsen saaminen (vanhemmuus) vaikuttaa hyvinvointiin ja missä määrin hyvinvointi perheellistymisen alkuvaiheessa ennustaa tulevaa lastensaantia. Kolmanneksi tutkimme perheellistymisen monimuotoisuutta ja eri i'issä ja elämänvaiheissa tapahtuvan lastenhankinnan vaikutusta vanhempien hyvinvointiin ja taloudelliseen osallistumiseen. Näitä tietoja hyödynnetään työpaketin 5 kestävyysvaikutuksia arvioivissa simulointimalleissa.

Työpaketti 5. Kestävä hyvinvointiyhteiskunta: Ennusteisiin perustuvia ratkaisuja (PI Mikko Myrskylä)

Tulevan syntyvyyden ennustaminen on tärkeää suunniteltaessa toimenpiteitä, jotka tukevat yhteiskunnallista kestävyttä. FLUX työpaketissa 5 sovelletaan ja kehitetään edistyneitä menetelmiä, joilla ennustetaan syntyvyyttä ottaen huomioon niin pitkäaikaiset trendit kuin lyhyen aikavälin vaihtelut. Ennusteet toimivat pitkäaikaisen eläkepolitiikan luomisen perustana. Vertailemme tulevia syntyvyyden kehityskulkuja ja tutkimme vaikutuksia väestön ikääntymiseen ja makroekonomisiin tekijöihin pitkällä aikavälillä. Luomme yhdessä Eläketurvakeskuksen kanssa simulaatiomallega, joilla arvioimme syntyvyyden pienenemisen ja lastensaannin myöhentymisen kestävyysvaikutuksia makrotasolla.

Työpaketti 6. Lastensaanti, hoiva ja työllisyys (PI Eva Österbacka)

FLUX työpaketti 6 tutkii lastensaannin ja vanhempainvapaiden käytön pitkän ja lyhyen aikavälin vaikutuksia naisten ja miesten työllisyyteen, työhön ja tuloihin sekä sukupuolittuneen hoivan yhteyttä parisuhteiden vakauteen ja syntyvyyteen. Hypoteesimme on, että pitkien vanhempainvapaajaksojen pitäminen vaikuttaa sekä naisten että miesten työmarkkinatilanteeseen ja lastensaantiin, mutta vaikutukset ovat hyvin heterogeenisiä eli vaihtelevat henkilön tilanteen ja taustan mukaan. Tutkimus perustuu suomalaisiin ja pohjoismaisiin rekisteriaineistoihin sekä kansainvälisiin vertailuihin. Tarkastelemme perhevapaiden käytön kausaalisia vaikutuksia eri menetelmillä Suomen kontekstissa.

Työpaketti 7. Kestävän hyvinvointiyhteiskunnan sosiaali- ja perhepolitiikka (PI Pasi Moisio)

FLUX työpaketti 7 tutkii ja vertailee sekä kansallisella että paikallisella tasolla sitä, miten sosiaali- ja perhepolitiikka – ulottuen tukijärjestelmistä paikallisiin palveluihin ja työmarkkinoiden sääntelyyn – voi tukea syntyvyyttä, perheenmuodostusta ja kestävää väestönkehitystä. Arvioimme sitä, miten kansalliset politiikat voivat vaikuttaa lastensaantiin ja lapsiperheiden taloudelliseen ja subjektiiviseen hyvinvointiin ja luomme

siten arvokasta tietoa politiikan vaikutuksista Euroopan Unionin alueella. Käytämme korkealuokkaisia aineistoja, kuten satunnaistettuja kokeilututkimuksia sekä EU- ja kuntatason kyselytutkimusaineistoja, jotka yhdistetään suomalaisiin rekisteriaineistoihin. Käytämme poikkileikkaus- ja pitkittäistietoja sisältävää EU-SILC-aineistoa tutkiessamme kansallisten politiikkojen ja uudistusten vaikutusta syntyvyyden tasoon ja perheiden hyvinvointiin.

4. Monitieteinen yhteistyö

FLUX-konsortio tuo yhteen johtavia tutkijoita aloilta, jotka ovat olennaisia syntyvyyden ja perhedynamiikan muutosten ymmärtämiseksi. Näitä ovat väestötiede (väestöntutkimus), sosiologia, psykologia, epidemiologia (kansanterveystiede), kansantaloustiede, datatiede ja sosiaalipolitiikka. Eri alojen tutkijoiden läheisellä yhteistyöllä ja monitieteisillä lähestymistavoilla voidaan tunnistaa syntyvyyden ja perhedynamiikan muutoksiin vaikuttavia tekijöitä ja muutosten seurauksia sekä pragmaattisia poliittikkaratkaisuja. Keskeisenä tavoitteena on tuottaa uutta tieteellistä tietoa syntyvyydestä ja perhedynamiikasta Avainhaasteiden ratkaisemiseksi.

FLUX-konsortio yhdistää tutkijoita ja asiantuntijoita kolmesta suomalaisesta yliopistosta ja kahdesta kansallisesta sosiaaliturvan ja sosiaali- ja terveyspalvelujen johtavasta tutkimuslaitoksesta.

Konsortion osahankkeet ja osahankkeiden johtajat ovat:

- Sosiaalitieteiden laitos, INVEST-lippulaiva, Turun yliopisto, dosentti, konsortiojohtaja Marika Jalovaara
- Yhteiskuntatieteiden keskus, Helsingin yliopisto, professori Mikko Myrskylä
- Kasvatustieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto, professori Katariina Salmela-Aro
- Fakulteten för samhällsvetenskaper och ekonomi, Åbo Akademi, professor Eva Österbacka
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, INVEST-lippulaiva, tutkimusprofessori Pasi Moisio
- Eläketurvakeskus, kehityspäällikkö Heikki Tikanmäki

5. Vuorovaikutus ja vaikuttavuuden edistäminen

FLUX tuottaa uutta tutkittua tietoa ja vastaa erityisesti julkishallinnon sosiaali- ja perhepolitiikkaan liittyvän päätöksenteon tietotarpeisiin. Keskeisimpiä sidosryhmiä ovat poliittiset päätöksentekijät, julkishallinnon viranomaiset, valmistelevat virkamiehet etenkin sosiaali- ja terveysministeriössä, opetus- ja kulttuuriministeriössä, työ- ja elinkeinoministeriössä ja valtiovarainministeriössä sekä lapsi- ja

perhepoliittiset etujärjestöt ja työmarkkinakeskusjärjestöt. FLUX pyrkii tekemään vuorovaikutustoimiensa kautta tuotetusta tiedosta julkishallinnon eri tasojen päätöksentekoprosessiin osallistuvien tahojen näkökulmasta oikea-aikaista, konkreettista ja hyödynnettävää. Lisäksi FLUX lisää vuoropuhelua myös kansalaisjärjestöjen ja nuorten ja lasten parissa työskentelevien asiantuntijoiden kanssa ja tuottaa tietoa muodossa, joka on hyödynnettävissä näiden tahojen käytännön työssä.

FLUX toteuttaa sidosryhmävuorovaikutuksen toimia neljän pääasiallisen vuorovaikutuspolun kautta: 1) yhteiskehittävä vuoropuhelu päätöksentekoon osallistuvien sidosryhmien kanssa, 2) yhteiskehittävä vuoropuhelu sosiaali-, perhe- ja koulutuspolitiikan asiantuntijayhteisön kanssa, 3) yhteistyö akateemisen yhteisön ja STN-ohjelmien ja -hankkeiden kanssa, 4) saavutettava ja yleistajuinen julkinen vuoropuhelu koko yhteiskunnan tasolla. FLUX korostaa sidosryhmäyhteistyössä tieteen tekemisen perinteiset rajat ylittävää otetta ja tuo keskeisten sidosryhmien näkökulmat, verkostot ja äänen mukaan tieteen tekemiseen tavoitteenaan osallistaa sidosryhmiä ja kohderyhmiä FLUXin tutkimukseen ja yhteiskehittää ratkaisuja hyvinvoinnin parantamiseksi.

Sidosryhmäyhteistyössä FLUX hyödyntää monia suoria ja epäsuoria vuorovaikutuksen ja viestinnän muotoja ja keinoja perinteisestä akateemisesta ja yleistajuisesta julkaisemisesta ja viestinnän eri kanavista ja sidosryhmäkohtaisesta sisällöntuotannosta aina uusien yhteiskehittävää otetta hyödyntävien vuoropuhelua edistävien toimintamallien hyödyntämiseen.

FLUX työpaketti 8, jota johtaa vuorovaikutusvastaava Erika Lilja, tukee konsortiota yhteiskunnallisessa vaikuttavuudessa.

Lähteet

Balbo, N., Billari, F. C., & Mills, M. (2013). Fertility in advanced societies: A review of research. *Eur J Popul*, 29(1), 1–38.

Comolli, C. L., Neyer, G., Andersson, G., Dommermuth, L., Fallesen, P., Jalovaara, M., Jónsson, A., Kolk, M. & Lappegård, T. (2021). Beyond the economic gaze: Childbearing during and after recessions in the Nordic countries. *Eur J Popul*, 37(2), 473–520.

Esping-Andersen, G., & Billari, F. C. (2015). Re-theorizing family demographics. *Popul Dev Rev*, 41(1), 1–31.

Hellstrand, J., Nisén, J., Miranda, V., Fallesen, P., Dommermuth, L., & Myrskylä, M. (2021a). Not just later, but fewer: Novel trends in cohort fertility in the Nordic countries. *Demography*, 58(4), 1373–1399.

Hellstrand, J., Nisén, J., & Myrskylä, M. (2021b). Less partnering, less children, or both? Analysis of the drivers of first-birth decline in Finland since 2010. MPIDR

Working Paper WP 2021-008. Rostock: Max Planck Institute for Demographic Research.

Jalovaara, M., Neyer, G., Andersson, G., Dahlberg, J., Dommermuth, L., Fallesen, P., & Lappegård, T. (2019). Education, gender, and cohort fertility in the Nordic countries. *Eur J Popul*, 35(3), 563–586.

Jalovaara, M., Andersson, L., & Miettinen, A. (2021). Parity disparity: Educational differences in Nordic fertility across parities and number of reproductive partners. *Popul Stud*, 1–18.

Jalovaara, M., & Fasang, A. E. (2017). From never partnered to serial cohabitators: Union trajectories to childlessness. *Demogr Res*, 36(55), 1703–1720.

Jalovaara, M., & Fasang, A. E. (2020). Family life courses, gender, and mid-life earnings. *Eur Sociol Rev*, 36(2), 159–178

McDonald, P. (2000). Gender equity in theories of fertility transition. *Popul Dev Rev*, 26(3), 427–439.

Mencarini, L., Vignoli, D., Zeydanli, T., & Kim, J. (2018). Life satisfaction favors reproduction. The universal positive effect of life satisfaction on childbearing in contemporary low fertility countries. *PLoS One*, 13(12), e0206202.

Nisén J., Hellstrand J., Martikainen P., & Myrskylä M. (2020). Hedelmällisyys ja siihen vaikuttavat tekijät Suomessa lähivuosikymmeninä. *Yhteiskuntapolitiikka*, 85(4), 358–369.

Rahnu L., & Jalovaara M. (2021). Union formation and transition to parenthood. Esitetty konferenssissa IUSSP International Population Conference 2021, Hyderabad, Intia ja verkossa, 5–10 December 2021.

Rotkirch, A. (2021). *Syntyvyyden toipuminen ja pitenevä elinikä: Linjauksia 2020-luvun väestöpolitiikalle*. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2021:2. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

Vignoli, D., Bazzani, G., Guetto, R., Minello, A., & Pirani, E. (2020). Uncertainty and narratives of the future: a theoretical framework for contemporary fertility. Teoksessa Schoen R. (toim.) *Analyzing contemporary fertility. The Springer series on demographic methods and population analysis, vol 51*. (pp. 25–47). Springer, Cham.